

ลีลา วิถีชีวิต

Style of life

ปีทามาสน์ พิณนุกูล

Patamas Pinnukul

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

Faculty of Humanities and Social Sciences Phuket Rajabhat University

E-mail: patamas.p@outlook.co.th

บทคัดย่อ

การสร้างสรรคผลงานศิลปกรรมมาประยุกต์กระบวนการสร้างสรรค์รูปแบบทัศนศิลป์ 2 มิติ ที่แสดงถึงคุณค่าของสรรพสิ่งในธรรมชาติและวิถีชีวิต โดยอาศัยลักษณะทางสรีรวิทยาของพรรณไม้ สรรพสิ่งในธรรมชาติ วิถีชีวิต และทุกสิ่งทุกอย่างที่ขับเคลื่อนโดยระบบนิเวศเป็นกลไกที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นวัฏจักรธรรมชาติมาสู่แรงบันดาลใจ และเป็นที่มาของแนวความคิด เกิดการจินตนาการและมโนภาพที่ซับซ้อนถึงเรื่องราว "การดำรงอยู่ของวิถีธรรมชาติ" ผ่านรูปทรงธรรมชาติจากภาพความจริงเป็นการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปะดิจิทัลพื้นที่

คำสำคัญ: ธรรมชาติ, วิถีชีวิต, ดิจิตอล

Abstract

A creation of a work of art applied to the 2D visual art creation process. The value of all things in nature and the way of life, through the application of its physiological look of species of flora, everything in nature and the way of life and everything else, that naturally driven by the ecosystem with mechanism created to be a natural cycle that would lead to inspiration and that could also be the source of concepts beyond imagination with communicative complexity in order to tell the story of "Existence in the Natural Way of Life" through the Natural shapes from real images is a creation of a work of art applied to the digital painting

Keywords: Natural Way, Life, digital painting

1. ความสำคัญหรือความเป็นมาของปัญหา

พื้นที่ชุ่มน้ำเป็นแหล่งน้ำซึ่งเป็นที่อยู่ของสัตว์ป่า และสัตว์เลื้อยหลายชนิดที่เป็นอาหารของมนุษย์ พืช และสัตว์บก-น้ำ นกนานาชนิด ส่วนใหญ่เป็นนกน้ำ เป็นนกประจำถิ่น นกอพยพผ่านตามฤดูกาล เข้าไปใช้ประโยชน์โดยตรง จึงมีความสำคัญ และนับได้ว่าเป็นระบบนิเวศที่มีคุณค่าต่อวิถีชีวิตมนุษย์ พืช และสัตว์ ทั้งทางนิเวศวิทยา เศรษฐกิจ สังคม ระดับท้องถิ่น และระดับชาติ (ฐปณี รัตนถาวร, 2545, น. 1) เป็นพื้นที่แหล่ง

เรียนรู้แห่งการศึกษาระบบนิเวศทางธรรมชาติพื้นถิ่น และการอนุรักษ์เชิงท่องเที่ยวธรรมชาติทางเกษตรกรรม การได้เห็นถึงวิถี สีสลาของหลากหลายนานาชนิดของนกน้ำที่ผูกพันกับสายน้ำ เปรียบเสมือนห่วงโซ่อาหารที่อยู่ในภาวะสมดุล และเกื้อกูลซึ่งกัน กลายเป็นเอกลักษณ์ทางชาติธรรมเฉพาะพื้นถิ่นที่โดดเด่น

ด้วยความงามทางระบบวิถี สีสลาพฤติกรรมของนกน้ำตามธรรมชาติ รวมทั้งสรรพสิ่งแห่งชีวิต กลายเป็นแรงบันดาลใจสู่แนวคิดทางศิลปกรรม นำไปสู่การพัฒนาารูปแบบผลงานทางทัศนศิลป์ ดังที่ ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ (2546) อธิบายไว้ว่า ศิลปกรรมมิใช่ธรรมชาติ แต่ธรรมชาติอาจเป็นสิ่งกระตุ้นหรือแรงบันดาลใจ ในการสร้างศิลปกรรม หรือแสดงออกทางศิลปกรรมที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ การรับรู้ชื่นชมทางความงาม และสิ่งสำคัญต้องเข้าถึงธรรมชาติ รู้จักถ่ายทอดแรงบันดาลใจที่เกิดจากธรรมชาติให้เห็นเป็นรูปทรงที่มีเรื่องราวถูกต้องตามความเป็นจริงเท่าที่ความงามตามธรรมชาติจะอำนวย อย่างไรก็ตาม การเลียนแบบธรรมชาติมีความหมายเพียงว่า ศิลปินต้องพยายามเสาะหาความจริง (Reality) จากความงามที่กระจายซ่อนเร้นอยู่ในธรรมชาติ และรู้จักเลือกแสดงออกเฉพาะส่วนที่ศิลปินเห็นว่าธรรมชาติมีความสำคัญแก่นตนให้เป็นรูปทรงเท่านั้น

จากข้อมูลข้างต้นจึงเป็นแรงบันดาลใจทำให้ผู้สร้างสรรค์ นำมาประยุกต์เป็นรูปสัญลักษณ์ และนำมาถ่ายทอดสู่ผลงานภาษาภาพทางทัศนศิลป์ด้วยกระบวนการสร้างสรรค์ในรูปแบบจิตรกรรม 2 มิติ นำไปประยุกต์ต่อยอดการพัฒนาองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์ที่มีคุณค่าทางสุนทรียะ

2. แนวคิด / ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทรรศนะในสุนทรียหรือความงาม กำจร สุนพงษ์ศรี (2559, น. 99) กล่าวถึง ความงามที่มีลักษณะเป็นสุนทรียภาพ (Aesthetic Beauty) ซึ่ง เพลโต (Plato) ให้ทรรศนะทางความงาม (สุนทรียภาพ) ว่า ที่แท้จริงทุกสิ่งบนโลกนี้ไม่ใช่วัตถุความจริงนี้เรียกว่าโนภาพ (Idea) หรือแบบ (Form) เป็นความจริง และสำคัญเท่าโลกทางวัตถุ หากแต่อยู่ในโลกแห่งมโนคติ/มโนภาพ ซึ่งเป็นความงามนิรันดร์ หรือสุนทรียภาพอันสมบูรณ์อยู่ในตัว ศิลปินมีหน้าที่ในการแสดงออก การลอกเลียนแบบเพื่อถ่ายทอดสุนทรียะเชิงนามธรรมให้อยู่ในของรูปธรรม ในขณะที่ทรรศนะของ อริสโตเติล (Aristotle) เชื่อว่าสุนทรียภาพที่แท้จริงนั้นมีอยู่แต่ในมโนภาพ เพียงแต่ศิลปินเป็นผู้สามารถค้นพบความงาม และทำให้บังเกิดขึ้นได้ด้วยการนำสัดส่วนต่าง ๆ ของ “สุนทรียธาตุ” มาประกอบกันผสมผสานให้บังเกิดสุนทรียะได้ ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ (2560, น. 35 - 45) อธิบายองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความงามได้ 2 ส่วน คือ อารมณ์ทางความงาม กับ วัตถุทางความงาม หรืออารมณ์ทางสุนทรียะ กับ วัตถุทางสุนทรียะ โดยกล่าวว่า ความงามเป็นอาการทางอารมณ์ประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นเมื่อได้สัมผัสกับปรากฏการณ์ศิลปะ และ/หรือธรรมชาติที่ส่งผลให้เกิดความรู้สึกถึงความเปลิดเปลินยินดี จากการสัมผัสกับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ด้วยประสาทสัมผัสทางการเห็น หรือได้ยิน หรือผ่านสัญลักษณ์ทางภาษา และไม่ว่าจะเป็นปรากฏการณ์เชิงวัตถุหรือพฤติกรรมการแสดงออก และไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ หรือประสบการณ์อันเกิด จากการกระทำของมนุษย์/สิ่งมีชีวิต เราย่อมเกิดอารมณ์แตกต่างกัน เช่น โกรธ เกลียด รำคาญ ยินดี เปลิดเปลิน พึงพอใจ เป็นต้น จึงเรียกว่า อารมณ์สุนทรียะ หรืออารมณ์ทางความงาม และหากวัตถุหรือการแสดงออกใด ๆ อันก่อให้เกิดอารมณ์ทางสุนทรียะแก่เราได้ สิ่งนั้น วัตถุนั้น หรือพฤติกรรมนั้น หรือปรากฏการณ์นั้น เรียกว่าเป็น วัตถุทางสุนทรียะ หรือวัตถุทางความงาม ซึ่งสุนทรียะเป็นสาระในมิติของ

ความคิดที่เกี่ยวกับความรู้สึกของการรับรู้ที่จะนำไปสู่ความรู้สึก ความเข้าใจในเหตุผลครอบคลุมกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะเฉพาะของแต่ละความคิด

ดังนั้น การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเปรียบได้กับ “วัตถุ” ทางผลงานชิ้นหนึ่งในมิติของวัตถุศิลปะซึ่งจะประกอบด้วยรูปแบบศิลปะ (Art Style) เนื้อหาศิลปะ (Art Content) และเทคนิคหรือกลวิธีศิลปะ (Art Technique) เพื่อทำความเข้าใจในการวิเคราะห์ผลงานรูปแบบศิลปะ เนื้อหาศิลปะ และกลวิธี อันเป็นพื้นฐานเพื่อสร้างความเข้าใจและการอธิบายกระบวนการสร้างสรรค์วัตถุศิลปะ ซึ่งมีแนวคิด และทฤษฎีด้านคุณค่าสุนทรียะเข้ามาเกี่ยวข้อง

3. กระบวนการในการสร้างสรรค์

การเก็บข้อมูล และการรวบรวมข้อมูลมีส่วนสำคัญต่อการสร้างสรรค์ผลงาน กระบวนการทางความคิดในรูปแบบศิลปะ โดยผู้สร้างสรรค์ได้แบ่งวิธีการเก็บข้อมูล และรวบรวมเนื้อหา เพื่อนำมาสร้างสรรค์ผลงาน ดังนี้

3.1 การเก็บข้อมูลโดยการถ่ายภาพ

เก็บข้อมูลจากสภาพความเป็นจริงที่สัมผัสจากการลงพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยบันทึกเป็นภาพถ่ายทุกกระบวนการ ตั้งแต่บริบททางธรรมชาติ อันเป็นผลผลิตจากพื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นแหล่งทำการประมงที่อุดมสมบูรณ์ การเปลี่ยนแปลง ความสมดุลทางภูมิทัศน์และวิถีชีวิตของสรรพสิ่งที่มีชีวิตต่าง ๆ นำมาสู่กระบวนการทางความคิด และสร้างสรรค์ผลงานศิลปะทางรูปธรรม

3.2 การเก็บข้อมูลโดยการบันทึกภาพร่างหรือลายเส้น

นำข้อมูลจากการลงพื้นที่ชุ่มน้ำที่พบเห็นเชิงรูปธรรมมาแปรถอดรูปสัญลักษณ์ทางรูปทรงด้านเนื้อหาเรื่องราว สู่แนวคิดที่สอดคล้องกับประเด็นการศึกษา ด้วยการทำแบบภาพร่างรูปทรงจากภาพความจริงผ่านอารมณ์ ความรู้สึก ลีลา นำมาสู่กระบวนการสร้างสรรค์ตามลีลา วิถีของนกน้ำในพื้นที่จินตนาการบนสายน้ำเป็นกลไกที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นวัฏจักรธรรมชาติความอุดมสมบูรณ์ นำรูปแบบที่ได้จากภาพร่าง ลดทอนรูปร่างรูปทรงตามภาพจินตนาการ แสดงออกผ่านกระบวนการ ขั้นตอน และกลวิธี ในรูปแบบของจิตรกรรม 2 มิติ โดยยึดหลักองค์ประกอบศิลป์ และทัศนธาตุทางศิลปะ

3.3 การสร้างพื้นที่ให้เกิดลวดลายที่ทับซ้อนให้ชัดเจนขึ้น นำไปสู่การสร้างเรื่องราว เนื้อหา และกดทับให้รูปทรง เส้น สี เกิดมิติที่ซับซ้อนของลวดลายที่ผสมผสานตามสุนทรียธาตุ ในการสร้างสรรค์ผลงานได้แสดงถึงสาระวิถีธรรมชาติที่สะท้อนสุนทรีย์บนพื้นที่ชุ่มน้ำผ่านมุมมองความเป็นภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ ที่แปรสภาพห้วงความเป็นจริง และภาพเจตคติ ผนวกตามรูปร่าง รูปทรงที่ลดทอนบิดเบือน ผ่านการใช้คอมพิวเตอร์ในโปรแกรม Clip Studio Paint ในการสร้างรูปแบบจิตรกรรมเทคนิคสีดิจิทัล (Digital Paint) และเพิ่มความมีส่วนร่วมสมัย

ภาพที่ 1 Style of life

ที่มา : ปัทมาสน์ พิณนกุล

4. การวิเคราะห์ผลงาน

พื้นที่ชุ่มน้ำได้สะท้อนให้เห็นถึง “ลีลา ชีวิตของนกน้ำ” ที่มีกลไกธรรมชาติที่แอบแฝงด้วยปัจจัยเงื่อนไขซึ่งถูกกำหนดในห้วงของธรรมชาติที่เก็บซ่อนความงาม ความธรรมดาสามัญอยู่รอบ ๆ วิธีความสัมพันธ์ระหว่างภูมิทัศน์ทางธรรมชาติกับประชากรสิ่งมีชีวิตต่อสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ จึงกลายเป็นนิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Cultural ecology) สิ่งเหล่านี้เป็นจุดเริ่มต้นของแรงบันดาลใจ และแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน จนนำไปสู่กระบวนการสรรค์สร้างผลงานศิลปกรรม เทคนิค และวิธีการที่ทับซ้อน ด้วยหลักการทางทฤษฎีศิลป์ การแสดงรูปลักษณะทางศิลปธาตุ (Art Elements) และหลักการจัดภาพองค์ประกอบศิลป์ (Principles of Composition) ลักษณะ 2 มิติ

การสร้างสรรค์ได้แสดงถึงทางความคิดที่สะท้อนทางสุนทรียศิลป์ “พื้นที่ชุ่มน้ำ” เป็นบ่อเกิดแห่งสรรพสิ่งชีวิตในมิติปรากฏการณ์ที่มองเห็นถึงวิถี การดำรงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตด้วยกันที่มีการปรับเปลี่ยนหมุนเวียนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ซึ่งแสดงถึงสัจธรรมเชิงตรรกะอันเป็น “แก่น” ความจริงเชิงนามธรรมที่ปรากฏอยู่บนพื้นฐาน โดยอาศัยภาพแทนความหมายเชิงรูปลักษณะผ่านรูปทรงสรีระ ลีลาชีวิตของนกน้ำ และการดำรงวิถีชีวิตร่วมกันอย่างเกื้อกูล

นกน้ำ แทนค่าความหมาย นกที่มีการดำรงชีวิตที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับแหล่งน้ำอย่างมีอิสรภาพ

บัว/ใบบัว นานาชนิด แทนค่าความหมาย ความดีงามทางจริยศาสตร์ในเชิงพุทธศาสนา และเป็นภาพแทนความหมายสายใยแห่งผืนน้ำที่เกาะกลุ่มเชื่อมสัมพันธ์กันอย่างงดงาม

โครงสร้างรูปร่างรูปทรงทำหน้าที่เล่าเนื้อหาหรือเล่าเรื่อง ดังที่ ชะลูต นิมเสมอ (2559, น. 269) ได้กล่าวถึง รูปทรงอินทรีย์รูป (Organic form) ที่เกิดขึ้นในผลงานชิ้นนี้เป็นรูปร่าง รูปทรงของสิ่งมีชีวิตที่เกิดขึ้นจากภาพความเป็นจริง (Realistic Form) ตามธรรมชาติ แต่มีการเลียนแบบเสมือนจริงที่แทนความหมาย ผสม

รูปทรงที่ลดทอนให้เหลือแค่บางส่วนที่สำคัญ เช่น รูปร่าง รูปทรงดอกบัว ใบบัว ที่มีลักษณะลดทอนรูปทรงให้เหลือเพียงลายเส้นแทนภาพความรู้สึกที่สะท้อนทางเส้นรูปโครงสร้างที่ทับซ้อนของรูปร่าง รูปทรง เพื่อเชื่อมโยงให้สัมพันธ์สอดคล้อง เส้นชีวิต ความเป็นจริงภาวะที่มีอยู่จริง ภาวะที่เป็นอย่างนั้นแน่แท้ เป็นบ่อเกิดการกำเนิดเปลี่ยนแปลง การดำรงชีพที่อยู่ภายใต้ระบบนิเวศวิทยา รูปทรงมิติใหม่ที่ถ่ายทอดด้านสุนทรีย์/ความงาม (Beauty) นกน้ำนานาชนิดที่เป็นสัญลักษณ์อันสำคัญ เป็นตัวแทนที่แสดงถึงการดำรงอยู่คู่กับพื้นที่แหล่งชุ่มน้ำ ในการใช้ชีวิตที่อิสระ ซึ่งมีท่าทาง ลีลาของการเคลื่อนไหวอันเป็นพลวัตของพฤติกรรมอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ๆ ผันกรรมตัวที่หมุนเวียนเปลี่ยนผ่านตลอดเวลาและรวมถึงรูปทรงอิสระ (Free form) ที่ปล่อยไปตามการเปลี่ยนแปลง การลดทอน ลวดลายสายน้ำ รูปแบบผันแปรตามความรู้สึก จินตนาการ ที่เคลื่อนไหว หมุนเวียน อันสะท้อนถึงเส้น สี การขับเคลื่อนตามวิถีของสายน้ำ

5. สรุป

การมองผ่านพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางภูมิทัศน์ธรรมชาติทางสังคม วิถีสิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติที่แฝงด้วยคุณค่า และความเรียนรู้จากวิถีการดำเนินชีวิตอันดีงาม สะท้อนให้เห็นอารยธรรมของท้องถิ่นที่ทรงคุณค่า และมีลักษณะเด่นเป็นอัตลักษณ์ จึงถือเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สวยงาม ซึ่งในการสร้างสรรค์ผลงานได้ถ่ายทอดวิถีธรรมชาติภาพจริงที่สะท้อนความงามบนพื้นที่ชุ่มน้ำให้ได้อรรรถรส ลีลา พฤติกรรมของนกน้ำที่สื่อ “ลีลา วิถีชีวิต” ผ่านรูปทรงทางศิลปะ ในมิติมุมมองภาพความจริงและภาพความรู้สึก ในรูปแบบจิตรกรรมเทคนิคสีดิจิทัล (Digital Paint) เพิ่มความร่วมมือ มาปรับประยุกต์ใช้สู่ผลงานศิลปะ ภาษาภาพทางทัศนศิลป์ และเพื่อเป็นประโยชน์กับการศึกษาค้นคว้า และนำไปประยุกต์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์ที่มีคุณค่าทางสุนทรีย์

เอกสารอ้างอิง

กำจร สุนพงษ์ศรี. (2559). **สุนทรียศาสตร์ หลักปรัชญาศิลปะ ทฤษฎีทัศนศิลป์ ศิลปวิจารณ์**.

กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชลุด นิยมเสมอ. (2559). **องค์ประกอบของศิลปะ**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

ฐปณี รัตนถาวร. (2545). **แนวทางการพัฒนาพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่า**

ทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง. วิทยานิพนธ์สาขาวิชาสถาปัตยกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์. (2560). **สุนทรียศาสตร์**. มหาสารคาม: สาขาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.